

Щевкун І.

Бойко В.

ПРОБЛЕМНЕ НАВЧАННЯ НА УРОКОХ ГЕОГРАФІЇ УКРАЇНИ

Постановка проблеми: Надзвичайної актуальності в умовах сучасної школи набула організація навчально-пізнавального процесу, зорієнтованого на особистість учня. Таким чином здійснюється формування соціально-значущих цінностей, що є головним завданням особистісно зорієнтованого навчання. Саме тому велике значення має застосування у предметному навчанні проблемних завдань.

Нове покоління висуває нові вимоги. Така організація навчання, яка перетворює учня з пасивного слухача на активного учасника навчально-виховного процесу, на людину, яка може вільно висловлювати свої думки, мислити, реалізується при умовах постановки проблемних питань та розв'язання проблемних ситуацій.

Аналіз найновіших досліджень і публікацій: Аналіз методичної літератури показує, що питання застосування проблемного навчання в сучасній школі розглядаються досить повно такими авторами, як М.І.Махмутовим, Л.М.Панчешніковою, Г.О.Понуровою [2,3,4].

Проте в літературі дуже мало даних щодо застосування проблемного навчання в навчально-виховному процесі з географії, особливо при викладанні найновішого шкільного географічного предмету - фізичної та соціально-економічної географії України. Тому постає проблема розробки методичних рекомендацій щодо застосування проблемного навчання на уроках географії в 8-9 класах.

Мета роботи: виявлення значення, ролі і технології застосування проблемного навчання на уроках фізичної та соціально-економічної географії України.

Завдання: 1) проаналізувати літературу, виявити ступінь висвітлення даного питання;

2) виявити суть проблемного навчання, його роль в активізації пізнавальної діяльності учнів;

3) виробити рекомендації для студентів практикантів та молодих вчителів щодо застосування проблемного навчання на уроках географії.

Методика та методологія дослідження. Ми пропонуємо свій погляд на можливості створення проблемних ситуацій на уроках географії, виходячи із змісту шкільного курсу фізичної та соціально-економічної географії. Нами були розроблені проблемні питання та завдання з кожної теми в курсі 8-9 класів. Нижче запропоновані проблемні питання з деяких тем, які можна використовувати під час вивчення географії.

1. Як відомо, певні форми рельєфу відповідають певним тектонічним структурам. Так щитам і плитам відповідають височини, а западинам – низовини. А чому Волино-Подільській плиті та Галицько-Волинській западині в рельєфі відповідають Волинська та Подільська височина?

2. Поясніть відсутність діючих вулканів на рівнинній території України.

3. Поясніть, чому молоді гори Карпати — невисокі, вершини їх не мають гострих шпилів, не вкриті льодовиками?

4. Чи можна за походженням корисних копалин передбачити райони їх можливого залягання?

5. Гора Кіліманджаро знаходиться на екваторі, але сніг на ній лежить і влітку. А чому в Українських Карпатах взимку є сніг, а влітку немає, хоч вони знаходяться значно північніше?

6. Чому в Кримських горах та північних районах України сніговий покрив встановлюється майже одночасно – в середині листопада, хоч гори розташовані на крайньому півдні?

7. Чому в Україні чітко чергуються пори року, а наприклад в екваторіальному поясі зміни сезонів не буває?

8. Замерзати Дніпро починає з півночі, а скресати – з півдня. Як це можна пояснити?

9. З чим пов'язано виникнення нафтопереробного заводу в місті Херсоні?

10. Як можна пояснити такий факт, що атомні електростанції (АЕС) розміщені по всій території України, а ТЕС – переважно на сході України?

Наводимо приклад проблемно-пошукової бесіди в 8 кл. на уроці з теми “ Українські Карпати “. Українські Карпати - це молоді гори, утворились в епоху альпійського горотворення і процес їх формування досі продовжується, швидкість підняття складає 80см. на рік. Чому абсолютна висота гір не змінюється?

Запитання до учнів:

1. Які ви знаєте сили, що зумовлюють формування рельєфа? (внутрішні і зовнішні)

2. Як проявляються внутрішні сили Землі? (вулканізм, магматизм, рух літосферних плит)

3. До яких наслідків призводять внутрішні сили Землі? (до утворення великих форм рельєфу - рівнин та гір)

4. Які ще процеси змінюють зовнішній вигляд та висоту гір? (зовнішні сили Землі - робота води, вітру, льодовику, вивітрювання)

5. Якими гірськими породами складені Українські Карпати? (флішеві гірські породи)

6. Як ви вважаєте, які процеси, що відносяться до зовнішніх сил Землі, характерні для Українських Карпат? (діяльність води, вітру).

Отже, на уроці ми встановили, що Українські Карпати - це гірська система, яка продовжує формуватись, але висота гір не змінюється, тому що вони складені гірськими породами, які легко руйнуються.

Висновок: Застосування проблемних питань і завдань на уроках географії в 8-9 кл. спонукає учнів до активної діяльності, використання попередніх знань і життєвого досвіду для формування нових знань, також посиленню мотивації і підвищенню інтересу до вивчення географії України.

Література:

1. Бут А.Я. Формування в учнів умінь розв'язувати проблемні завдання з географії // Рідна школа. – 2001.- №12.- с.48-49.
2. Контрольные задания и упражнения по географии. Под ред. Панчешниковой Л.М. М., 1982. – 132 с.

3. Махмутов М.И. Организация проблемного обучения в школе. Книга для учителей. М., Просвещение, 1977.-175 с.
4. Понурова Г.А. Проблемный подход в обучении географии в средней школе. - М.: Просвещение, 1991.-192 с.

Шиман Л.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ

Постановка проблеми. Становлення національної школи неможливе без пошуку шляхів підвищення якісних показників навчально-виховного процесу.

Незважаючи на багаторічні надбання педагогічної науки і практики, сьогодні перед загальноосвітньою школою постали нові проблеми. В її умовах ринкової економіки змінюється психологія людини, переосмислюються цінності. Школа надзвичайно чутливо реагує на ці зміни. Саме тому в останні роки в учительській практиці особливої популярності набули сучасні підходи до активізації пізнавальної діяльності на уроках. Вони є реакцією вчителів на нові цілі загальноосвітньої школи, пов'язані з розвитком особистості.

З усіх завдань, що стоять перед навчальними закладами, основними є активізація навчально-пізнавальної діяльності тих, хто навчається. Тому дуже важливо викликати у них інтерес до навчального предмета, перетворити аудиторію із пасивних спостерігачів в актуальних учасників навчання. Вирішити це важливе завдання можна лише у тому випадку, якщо вчитель у своїй роботі використовує активні форми та методи навчання.

Необхідно, щоб учитель, плануючи свою роботу, спирався на такі основні моменти, як пробудження в учня творчого ставлення до предмета, використання активних форм і методів навчання, які безперечно, мають багато переваг. Вони відкидають одноманітність, посилюють інтерес до предмета, розвивають творче продуктивне мислення, вчать культурі спілкування, поліпшують міжособистісні відносини, краще реалізують єдність навчання, виховання і розвитку учнів [4].

Аналіз найновіших досліджень і публікацій. Проблема активізації пізнавальної діяльності на уроках географії в педагогічній літературі приділяється велика увага. І Вишковський Н., Крупеніна О., Сушенцев [1, 4, 5] виділяють види активності за основними функціями: адаптивні, продуктивні. Адаптивні забезпечують пристосування до діяльності, продуктивні - це основа для виникнення і становлення різних психічних новоутворень, які не є необхідними для адаптації. О.Коберник [36] вважає, що організовуючи навчально-пізнавальну діяльність, необхідно враховувати її структуру, взаємозв'язок з такими її компонентами, як мислительна, оцінююча, комунікативна діяльність. Автори цих та ряду інших робіт зазначають, що здатність до самостійної творчої діяльності формується в процесі самої діяльності. Головним організатором активної роботи учнів на уроці є вчитель. Саме на уроці учні оволодівають основними методами пізнавальної діяльності і вчать самостійно долати такі етапи наукового пізнання, як усвідомлення